

nämna såsom frukt deraf en lättad administration, men fästa oss hufvudsakligen vid en omständighet lika viktig för vetenskapen, eller hellre för det allmänna vetandet, som för administrationen. I fråga om landets statistik äro länen påtagligen alltför stora enheter. Den ena delen af desamma är oftast den andra fullkomligen olik. Men nedanom denna enhet finnes under närvarande förhållanden ingen annan. De upplysningar, presterskap, domare, fogdar, läkare en hvar ur sin verksamhetskrets kunna lemna, angå skilda distrikter; och ingen statistisk byrå i verlden kan af sådana uppgifter sammanfoga något pålitligt helt.

10

Hvad särskildt länen angår, är det vår erfarenhet, att i deras nuvarande skick få tjänster i landet äro så arbetsdryga som de vid guvernörsembetenas. Det är blott löpande ärenden, en oändlig brefskrifning och expedition, som upptager deras tid. Vi föreställa oss, att en guvernör, som vill veta, hvad på hans kansli och kontor föregår, kan egna föga tid åt tanken på och omsorgen om sitt läns bästa, på dess jordbruk, dess industri, dess folkskolor, dess kommunikationer m. m. Det är visst icke sagdt, att med tid och tillfälle äfven skulle komma håg och förmåga till denna verksamhet. Men det utgör dock ett nödvändigt villkor, att tid och tillfälle dertill må finnas. Hågen och förmågan beror sedan af platsernas besättande. Man kan visst säga, att det tillhör befolkningen sjelf att genom associationer m. m. draga försorg om sin landsorts bildningsanstalter och materiella förkorfran. Men det behöves öfverallt en någon, som sammanhåller de spridda sträfvandena; och det är intet ondt deri, att denne är den, som genom sitt embete förestår ortens allmänna ärenden och förer dess talan inför landets högsta styrelse.

20

Sverige är med en dubbel befolkning mot Finlands indeladt i tre gånger så många län. Vi vilja icke påstå, att det endast häraf beror; men man finner, att Sverige äfven på senaste tider haft ett antal landshöfdingar, hvilka genom sin verksamhet kraftigt bidragit att höja sina läns välstånd och bildning. Att så må ske, är äfven våra landshöfdinginstruktioners andemening.

30

Vi förbise icke kostnadspunkten, som i allmänna opinionen torde vara den viktigaste, men som är det, emedan man endast af män, hvilka känna land och folk, och hvilka under jemnt deltagande i fäderneslandets angelägenheter lärt sig med kärlek omfatta dem, kan vänta en insigt och håg, som skulle göra kostnaden fruktbarande.

J. V. S.

40

4 YTTERLIGARE OM PENNINGKRISEN.

Litteraturblad n:o 1, januari 1859

En Insändare i Helsingfors Tidningar har gjort ett par anmärkningar vid våra under rubriken »Penningkrisen i Finland» i Decemberhäftet 1858 yttrade åsigter.

Den ärade anmärkaren finner sjelfva rubriken olämplig. Han vill icke veta af någon penningkris utan penningbrist. Vi vilja icke strida om ord. Men om penningbristen är tillfällig och öfvergående, kunna vi icke finna det oriktigt, att den benämnes penningkris. Skulle anmärkaren påstått och bevisat, att penningbristen är gammal i landet, att den förefunnits före den allmänna penningkrisen, kunde vi anse oss förpligtade ändra rubrik.

50

Men vi måste anse det ovedersägligen ådagalagdt, att landet ännu för tre å fem år tillbaka egde penningar i öfverflöd. Bevis derpå utgöra: 1:o den allmänna dyrheten, varornas och arbetslönernas i förening; 2:o penningröntans fallande; 3:o betydligheten af det penningbelopp, som nedlades i Ryska papper med låg ränta. Vi kunde tillägga såsom ett fjerde bevis den lätthet, hvarmed Finska Banken kunde möta invexlingen af sina sedlar i S:t Petersburg. Nu är allt detta förändradt. Och vi ville gerna anse det närvarande förhållandet för en öfvergående kris.

10 Anmärkarens hufvudsakliga bevisning går derpå ut, att landet öfverhufvud haft ett alltför ringa penningkapital; hvarföre enligt hans åsigt Finska Banken ännu i elfte stunden borde öka *sitt* kapital, för att med denna ökade tillgång komma industrin och handeln till hjälp.

Vi hoppas, att ingen af bladets läsare skall påstå, att vi icke efter vår ringa förmåga sökt tala för de industriela intressena i landet; och vi torde derföre icke anses hvarken missakta deras stora betydelse för Finska folkets framtid eller framkasta oöfverlagda meningar, om vi motsäga anmärkarens anförda yrkande, ja anse deras efterföljd in praxi kunna leda endast till förderf för landets penningväsende såväl som för dess industri.

20 Frågan synes enkel, om man betraktar den enkelt. En Bankrörelse, offentlig eller enskild, är en handel med penningar. Det synes naturligt, att den skall såsom all annan industri begagna konjunkturen, då penningen har större efterfrågan, och friskt göra sig af med sin vara. Men penninghandeln skiljer sig deri från all annan handel, att den icke kan i utbyte mottaga andra varor, än den, densamma har att aflåta, d. ä. att den köper och säljer penningar mot penningar. När penningen är dyr, är deraf en gifven följd, att litet köpes, resp. lånas, emedan det är svårt att få penningar till återbetalning. En banks sätt, att begagna denna konjunktur, måste derföre vara det att förtjena högsta möjliga

30 ränta – riskera litet, förtjena mycket. Inträffar det deremot, att penningar finnas i öfverflöd, d. v. s. att de äro billiga, då är det tvärtom en banks fördel, att låna ut så mycket som möjligt mot den lägre räntan, för att genom den större rörelsen, mängden af affärer, motväga ringheten i förtjensten på hvarje enskild affär. Risker är då ringare; mera kan riskeras, för att mera förtjena.

Anmärkarens råd är det motsatta. Han tillråder Banken, att nu, då penningen är dyr, öka sitt kapital och drifva ned räntan. Han skulle säkert icke gifva en enskild bank detta råd; men han tycker, att Finska Banken såsom statsbank kunde och borde sålunda förfara, d. ä. handla

40 tvärtmot den ordning, som vid all annan bankrörelse måste följas och i alla andra banker, offentliga eller enskilda, följes.

Och på hvilka grunder yrkas detta. Landets penningstock är för liten. Penningbristen hämmar alla industriela företag. Banken kan på billigaste vilkor skaffa in utländska pengar.

Vi tvifla icke derpå, att penningkapitaler långt öfver Bankens tillgångar i landet kunna nyttigt användas. Men fråga är, om det är rätta tiden att använda dem, då penningen är dyr. Banken skall göra den billigare. Antaget att så kunde ske. Hvarföre har väl Finska Banken detta åliggande? Emedan Banken är staten, och staten skall

50 tillhandahålla den behöfvande industriidkaren nödiga penningar? Anmärkaren utsäger det icke, men af hela hans resonnement kan ingen annan slutsats dragas.

Eljest hörer man den rigtiga grundsatsen yrkas, att staten bör lemna handel och industri åt sig sjelfva, icke reglementera. Men är fråga om penningar då skall staten släppa till och det på billiga vilkor, billigare

än de, på hvilka den enskilda är villig att försträcka dem.

Men må vara. Banken lånar upp några millioner och lånar ut dem till fyra procent t. ex., medan penningar eljest endast med svårighet fås till sex procent. Huru många millioner tror anmärkaren härtill ungefärligen kunna behöfvas? För vår del äro vi öfvertygade, att om för beloppets bestämmande en teckning för lånsökande öppnades, den skulle uppgå till flera gånger Bankens nuvarande kapital. Men vi tro också, att penningbristen genom detta beloppes upplånande i utlandet icke vore afhjelpat. Ty penningarne skulle gå tillbaka den väg de kommit – till utlandet, en del för industrins redskap, en annan del för råvaror, en tredje för färdiga konsumtionsartiklar. 10

Första vilkoret för penningens nyttiga användning är nemligen det, att det med penningkapitalet producerade finner afsättning. Men då penningbristen är en följd deraf, att mera vara till landet inkommit, än hvad som utgått, och en nödvändig följd af samma brist åter måste vara, att konsumtionen i landet äfven af dess egna produkter inskränkes, så visar sig för närvarande föga utsigt till afsättning, således föga utsigt för ökade industriella företags framgång. Penningbristen sammanhänger noga härmed. Om blott staten ville följa den omvända ordningen och köpa alla landets produkter, som icke finna afsättning eller finna den blott till lågt pris (handelsflottans befraktande inberäknadt), vore penningbristen ögonblickligen häfven. Det lider också intet tvifvel, att icke, om blott exporten till utlandet vore god, enskilda der skulle finna lika billig kredit som Banken. 20

Med ett ord: lån till låg ränta, lån från utlandet öfverhufvud skulle i vår tanke i närvarande ögonblick endast befordra öfverspekulation och öfverkonsumtion. Penningbristen skulle snart återkomma, och allmänna krediten lida.

Men det är också sannolikt, att Banken icke skulle kunna erhålla utländskt lån till låg ränta. I Sverige gjordes ett staslån till understöd för den genom penningkrisen beträngda industrin. Det kom, om vi icke missminna oss, att stå till 7 procent. Finska Banken har redan gjort lån. Det måste visst vara jmförelsevis billigt, då diskonträntan kunnat nedsättas till 5 procent. Penningbristen är dock derföre icke mindre. Nya lån skola icke häfva den, troligen icke heller fås till lika låg ränta för längre tid. 30

Att redan öfverspekulation i landet skett, derom vittna de i hamnarne liggande nya, dyra fartygen. Man säger, att sedan kriget mellan 6 och 7 millioner äro i dem nedlagda. Det lär deremot visat sig, att importen af egentliga konsumtionsartiklar de senare åren icke varit kvantitativt högre, än vissa föregående år, ehuru en del artiklar fallit sig dyrare. Vi undantaga då naturligtvis importen för missvexten.¹ Ensamt för skeppsbyggeriet skall nära en tredjedel af dess kostnad hafva gått till utlandet. 40

Huruvida under andra förhållanden, då nemligen industrin och handeln uppmuntras af goda konjunkturer, Banken borde uppträda som förmedlare mellan dem och den utländska krediten, detta är en annan sak. Följden skulle blifva den, att ett sådant uppträdande skulle hindra all enskild konkurrens, d. ä. att Banken småningom skulle monopolisera hela landets penningarörelse. I en statsbanksförvaltning kunna vexlande åsigtger göra sig gällande; och det kommer derpå an, om dessa alltid äro sådana, att de öfverensstämma med industrins 50

¹ Anmärkaren uppskattar dess belopp till 2 millioner. Vi antogo tre. Äfven detta torde vara något för lågt.

sanna fördelar.

Vi skulle tro, att de anspråk som nu höjas på Finska Bankens mellankomst, hafva en väsentlig grund deri, att andra kreditanstalter hittills icke kunnat i landet uppstå. Industrin och handeln äro nu för sina behof hänvisade till Banken ensam. Och det är dock redan längesen Bankens kapital varit otillräckligt att uppfylla dem. Det är också på sådan grund staten kan anses hafva en förpligtelse, att i möjligaste måtto genom försträckningar uppehålla, hvad som finnes, dock icke genom försträckningar till lägre ränta, än den penningens allmänna dyrhet föreskrifver. Ty en rörelse, som icke uthärdar en ofördelaktigare konjunktur, utan att få räntor af staten efterskänkta, förtjenar föga att upprätthållas. Sådane skänker ske helt enkelt till den enskildes fördel, icke till det allmännas. Att så är, bevisar sig äfven deri, att icke alla begärande kunna med sådane hugnas, utan kommer det att bero af en tillfällighet, hvem som hjälpes, och hvem som går bort tomhändt. Vanligen träder i sådane fall skriftens språk i användning: dem som mycket hafva, dem skall ock mycket gifvet varda. Och denna användning har ett skenbart stöd i åsigten, att främst den större rörelsen skall uppehållas – sedan den redan genom sin storhet haft en fördelaktig konkurrens mot den mindre eller kanske utätit den.

Våra med denna fråga sammanhängande yttranden om sedelinvelingen i S:t Petersburg, synes den ärade anmärkaren hafva missförstått. Vi hafva icke yrkat på dess upphörande. Vår tanke är endast den, att när Finska sedlar i stor mängd gå ur landet, och Ryska icke mera finnas för deras inlösande, Banken har de klaraste skäl att höja sin ränta och sålunda hämma utlåningen. Sedlarnes utströmmande ur landet är jemngodt med silfverexport. Och det är en konstant regel för alla länder, att räntan höjes i samma mon det klingande myntet utgår. Finska Banken skulle vi tro behöfver ingen annan gradmätare för penningbehofvet och räntefotens bestämmande, än den större eller mindre svårighet, ifrågavarande sedelinlösen vållar densamma. I princip skulle vi icke heller anse det för riktigt, att göra lån för denna inlösen. Det principenliga förfarandet vore väl, att verkställa invexlingen med silfver, då inga Ryska sedlar eller andra papper finnas att dertill använda. Följden vore dock uppenbart den, att ett mer än dubbelt belopp sedelmynt enligt Bankreglementet borde indragas; och vi medgifva att sådant kunde blifva betänkligt. Men å andra sidan måste det gjorda lånet, om de invexlade sedlarne åter utlånas, betraktas lika med en ökad sedelstock. Omständigheter kunna finnas, som göra sådana lån rådliga. Vi vilja deröfver intet afgöra. Vi endast vidhålla vår yttrade åsigt, att i sådant fall diskont- och hypoteksräntans höjande synes böra vara en gifven följd.

J. V. S.

5 EN HR VON BERG, KONGL. SACHSISKT ÖFVERFORSTRÅD ...

Litteraturblad n:o 1, januari 1859

50

En Hr von Berg, Kongl. Sachsiskt Öfverforstråd m. m., har i Finl. Allm. Tidning tillåtit sig ett utfall mot undertecknad, som jag icke vill med dess rätta namn benämna.

Jag vill dock icke tillräkna honom de osanningar, han anför om anledningen till detsamma. De falla på den, som beställt hans publi-